



LIVIA COTORCEA

PECETEA SINCERITĂȚII DARULUI

«Acea improvizație care continuă să rămână fidelă tocmai temei pe care o refuză, o transformă și o scoate la lumină...». Mă refer la un sentiment de substanțialitate, (...) când «a scrie» și «a respira» (în înțelesul hindus al respirației văzută ca suflu și răsufu a ființei universale) nu mai sunt două ritmuri diferite (Julio Cortazar, *Ocolul zilei în optzeci de luni*, pp.7- 11)

Să abordezi polemica nu e la îndemîna oricui. Mai ales atunci cînd în discuția în contradictoriu pe care o presupune această formă preopinentul nu e nimeni concret, ci tot și toate cele cîte sunt provocate de polemist la dialog. Așa stînd lucrurile, se va spune că, în aceste condiții, polemica nu poate să existe și, cu atît mai mult, să aibă un sens. Și totuși, dialogînd cu vremurile, cu realitățile și cu cei care le locuiesc, chiar dacă știe că nu va primi replică, de cîțiva ani buni, Magda Ursache scrie și publică texte polemice care o singularizează în literatura noastră actuală. Aflată sub „pecetea sincerității darului/harului”, cum ar spune Caragiale, Magda Ursache vede, aude, își amintește și, mirată, indignată și stupefiată de ceea ce vede, aude și își amintește, nu se lasă paralizată de surpriză ci deschide larg ochii și urechile. Ea știe că are nu numai a-și striga indignarea în fața puhoiului de murdării, de rele și rele care a sufocat și sufocă viața din țara noastră și din lume, dar și că darul primit îi impune obligația morală de a apăra ceea ce este de apărut de distrugere

și maculare. Întru aceasta, ironia și umorul i se par prea blînde, satira și sarcasmul devastator servind mai bine tumultului ei demascator care-i poartă penița nu doar pentru trezirea conștiințelor și sufletelor, dar, poate, și pentru exorcizarea răului distrugător care s-a instalat atît de adînc în toate sferele vieții naționale, sociale, culturale, familiale, individuale.

Spre aceste gînduri ne îndeamnă adunarea textelor polemice, publicate cu regularitate în diverse periodice, în cartea *Vremuri de polemică*, apărută la Editura Junimea din Iași, la începutul acestui an. Inițiativă fericită a Magdei Ursache, căci efectul alăturării atîtor și atîtor texte, relativ de aceeași tonalitate și dimensiune, este unul cutremurător, de alarmă în fața unui pericol mortal! Succesiunea ritmată a celor opt secțiuni, cu titlaturi inspirate, construcția parcă din rafale a părților lor componente nu doar ghidează convingător cititorul în puzderia de probleme ridicate de carte, dar îi și pune în fața ochilor un tablou ce ar părea pestriț și de nedeslușit ca unitate, de n-ar fi coloratura lui generală, sumbră, tragică, de destin comun ce trebuie protejat. Nu mai puțin, contează aici și muzica pasionată, tumultoasă la care ne invită bătaia ca de metronom a succesiunii secvențelor minimale, înrămate și ele de titluri dintre cele mai expresive, ce compun acest tablou. Ca într-o piesă muzicală, repetiția, obsedantă, mono-tonă a aceleiași motiv și a aceleiași stări de indignare și de perplexitate te trimite dincolo de realitatea concretă ce generează aceste stări spre sensuri adînci ce vizează destinul unui neam, dar și destinul uman, cu momentele lui de măreție și de cădere. Acest transfer fericit dinspre pura publicistică spre o carte cu valoare estetică se-ntîmplă și datorită curajului cu care Magda Ursache se arată pe sine, se mărturisește și-și povestește viața, împletind observația obiectivă a exteriorului și atacul la relele timpului nostru cu tremolouri elegiace ce vin dinspre spațiul intern, personal, al propriei vieți și simțiri.

Pentru a putea săvîrși toate aceste minuni ce par imposibile, ai nevoie de niște daruri deosebite, native și dobîndite. Și, da, Magda Ursache e înzestrată cu o memorie prodigioasă, cu o curiozitate nestinsă pentru tot ce se-ntîmplă sau va să se-ntîmple, cu un simț etic ce poate părea inflexibil și cu o putere de muncă uriașă,

pe care și-a educat-o la școala aspră a unei biografii care nu a răsfățat-o deloc.

Să mai adăugăm la acestea toate sensibilitatea și discernământul care, la debut, au făcut din ea unul dintre cei mai avizați comentatori de poezie, calități care, în continuare, o trimit la arta poezilor, mai vechi sau mai noi, din care citează frecvent, valorificând-o în motto-uri sau în discursul personajelor, în romanele pe care le-a scris până acum. În sfârșit, să mai amintim și împrejurarea, deloc neglijabilă, că autoarei cărții *Vremuri de polemică* i-a fost dat să trăiască sub regimuri diferite ce încercau și încearcă să-și găsească propria fizionomie, efectiv, pe seama vieții ființei umane, dar și că a avut șansa, sau poate neșansa?, de a trăi în medii dintre cele mai felurite, pe care, cunoscându-le bine dinăutru, le poate „trece prin rîzătoare”/răzătoare, cu date și nume concrete, care-i populează textele într-un număr aiuritor.

Peste toate, suveran stă talentul și pregătirea filologică serioasă de a folosi cuvîntul, simțul acut pentru istoria și posibilitățile lui semantice de care Magda Ursache uzează magistral pentru a ținti acolo unde trebuie și a expune în fața cititorilor hidoșenia unei lumi ce și-a uitat de Dumnezeu, o lume pentru care decența, onoarea, măsura și respectul pentru celălalt și pentru valoare au devenit niște mari necunoscute. Alături de talent, lecturile întinse și de profunzime îi conferă Magdei Ursache ușurința cu care se mișcă liber în fenomenul cultural românesc, însușindu-și creator lecția lui Caragiale și Tudor Arghezi de a înarma cuvintele cu săgeți care să meargă direct la ținta dorită și să trezească conștiința cititorului dedată la comodități de jumătăți de măsură și de compromisuri rușinoase.

De atenție constantă din partea autoarei se bucură mediul universitar în care, în trecut, dar și astăzi, aceasta găsește modele de caracter și de intelectualitate pe care le pune în fața celor care se plîng de lipsa de modele, scuizîndu-și astfel mediocritatea. Pe lângă aceasta, însă, cazul universitarilor Petru Caraman, Mihai Drăgan, Luca Pițu sau Petru Ursache îi impune acesteia o răbdătoare radiografiere a aceluiași mediu în care descoperă abaterea de la principiul meritocrației, plierea obedientă pe politicile zilei și lupta lipsită de scrupule, deși purtată cu mânuși, pentru posturi și privilegii pe

care cîndva partidul unic (astăzi partidele) și serviciile secrete le ofereau și le oferă colaboratorilor de tot soiul. De parcă toate acestea nu erau de ajuns pentru a compromite ceea ce trebuie să fie învățămîntul superior, după 1989, au urmat înființarea de universități private (multe dintre ele false universități care cultivă plagiatul și incultura), precum și ralierea la reforma Bologna, inițiative care au distrus și ceea ce mai respira a învățămînt și educație autentice.

Magda Ursache nu face economie de cuvinte usturătoare cînd vorbește despre aceste tare ale mediului universitar, sintetizîndu-le efectul distrugător de destine în expresia „universitatea care ucide”, folosită de ea ca titlu pentru un roman apărut în 1995, și constatînd cu indignare cît de mulți analfabeți funcționali produce învățămîntul românesc. Analfabeți care se simt îndreptățiți să ajungă prim miniștri sau președinți ai acestei țări! Ce contează că prin incompetența lor duc țara la dezastru!

Ei să trăiască și să aibă cu ce se fâli în fața naivilor votanți! Și, ca să aibă cît de cît luciu, acești parveniți trebuie să atace tot ce este valoare, să falsifice istoria, să-și bată joc de Ziua Națională, de Mica și Marea Unire, să denigreze mari personalități creatoare de cultură și de țară, invocînd motive care mai de care mai aberante, ca în cazul lui Mircea Vulcănescu sau al atîtor martiri ai neamului care au murit cu miile în închisorile comuniste. Ce contează adevărul! Minciuna să trăiască! Cunoscutul vers “Minciuna stă cu regele la masă” poate fi frate geamăn cu „Minciuna stă cu democrația la masă”, păstrîndu-și neștirbit adevărul.

Oare nu în timpul originalei noastre democrații s-au apucat istorici universitari ca Lucian Boia să ștergă din istoria noastră sau să răstălmăcească după bunul plac tot ce dă acestei istorii sens și demnitate? Și nu acum, unuia ca domnul Alexandru Florian i se oferă spațiu fizic și pe sticlă pentru a ne aminti constant că suntem o națiune eminamente antisemită, sălbătică, că nu ne putem spăla nicicînd, oricît ne-am căi și ne-am cere iertare, de crima de a fi ucis în pogromul de la Iași sute de evrei nevinovați? Fără a nega acest moment rușinos al istoriei românilor și fără a le clama nevinovăția totală, Magda Ursache privește cu atenție spre

efectul acestor exagerări asupra populației mai puțin informate de la care te poți aștepta la orice. Și s-a văzut acest lucru cu ochiul liber în episodul Georgescu și Aur care propagă ideea unei României aflată în inocență preistorică sau în stare de protest prelungit fără o cauză anume, decît poate neliniștea semănată în sufletele simple de astfel de supralicitări iresponsabile sau de gîndul globalizării în care va să piară neamul românesc (vezi capitolele *Dreptul de a fi reacționar* și *Exerciții de ne-uitare*).

Declarîndu-se cu o ironie pe care o îndreaptă nu spre sine, ci spre realii și probabilii preopinenți: „O conservatoare, o retrogradă ținînd la etnic-etic-estetic”, Magda Ursache țintește de pe această poziție, pe care și-o asumă cu mîndrie, tot ce știrbește esența noastră identitară, tot ce contravine acestor principii în lumea culturii și, mai ales, în politica ce se practică de atîta timp în România. Și pentru că limba este una din temelii identității noastre, stricătorii de limbă, „care stăpînesc mai bine globaleza decît româna”, sunt atacați cu o deosebită virulență. Autoarea citează aici multiple exemple de hibridizare a limbii române cu limba engleză, pe care o vede ca manifestare a unui snobism cretin, binecunoscut în istoria limbii române care a înregistrat pe rînd o grecizare, francizare și germanizare cu efecte de tot rizibile de n-ar fi consecințele lor atît de triste pentru fizionomia ei. Ca filolog, Magda Ursache nu poate condamna împrumuturile lexicale absolut necesare atunci cînd vocabularul limbii nu conține termeni adecvați pentru a denumi realități nou apărute sau concepte științifice de ultimă oră. Dar, tot ca filolog, urmărește cu o răbdare de invidiat abaterile lexicale, gramaticale, de pronunție și de sintaxă pe care le observă la cei care ar trebui să ofere model de folosire a limbii: redactorii TV, oamenii politici și chiar redactorii de reviste și de carte. Pe toți îi numește „vorbitori-infractori”. (vezi capit. *Româna de tranziție*). Nu mai puțin, e intrigată autoarea de lipsa de civilitate a dialogurilor purtate în media sau pe scena politică unde „apele sunt rău otrăvite de fake-news, de bîrfe joase date drept adevăruri, de breaking news, anunțate cu zgomet de petarde”. Aici arta polemistului de a creiona scene și portrete din două-trei tușe pare să atingă apogeul. Și nu putem să nu cităm cîteva dintre multele astfel de reușite memorabile ale artei polemice

pe care o practică Magda Ursache: „Roman, cănit liberal ca să întinerească, își strînge buzele într-o linie lungă, în semn că refuză părerea contrară” (p.290); „E cutremur în studio? Nu, e doamna Tatoi scuturînd din cap, cercei, dește ”(p.279);” O moderatoare exhibiționistă se vîntură prin studio, cu sîinii pe-afară și cu pleata pe unul dintre ei, în loc să stea locului”(p.289); „zeițele media se așază mari și late în centrul ecranului, iar invitații pe de laturi sunt din ce în ce mai minusculi”(p.289). În acest context, memorabile se dovedesc și multe definiții- fulger date unor situații sau unor protagoniști de pe scena politică și gazetărească: „Mița Baston în variantă pedisto-penelisto-useristă” „guvernanții noștri sunt și slugarnici și darnici pe spinarea românilor”, „clasa politică e îndrăzneată ca un ghiocel”; „Latinitatea strigă din tranșee”; „Ce să preferi? Știresca sau firesca? Moderatoarea – urzică sau moderatoarea-meduză? Moderatoarea-vuvuzea, moderatoarea-plată ca apa sau moderatoarea -uscată ca un os?”; „Ciorbismele aveau ceva viteză față de iohannisme”; „cei loviți de lexicopenie”; ș.m.d. (vezi capit. *Româna de tranziție*).

Dar nu doar limba e în suferință în această interminabilă vreme de tranziție, în acest stat „capturat de impostori” ci și cultura în întregul ei. Magda Ursache încondeiază cu aceleași expresii sarcastice și colorate pe aculturalii numiți de partidele politice în fruntea Ministerului Culturii, a ICR-urilor sau a diverselor instituții de cultură. Cînd li se cere socoteală - dacă li se cere!- pentru dezastrele realizate de incompetența administrativă și lipsa lor de cultură, toți numiții politic ripostează că ei răspund în fața PARTIDULUI, nu a justiției sau a societății civile. De parcă, alături de pămîntul țării, scos la mezat de partidele în cîrdășie, ar fi proprietatea acestora și cultura, împreună cu tot ce ține de ființa acestei țări.

Numai așa îți explici cum de un ministru de cultură a putut trimite la un muzeu străin de mîna a șaptea parte din exponatele ce țin de tezaurul național, care, bineînțeles, au fost furate comod din muzeul respectiv.

Doar așa poți înțelege cum se face că Ministerul Culturii, prin ICR, promovează în străinătate non-valori culturale, refuzînd, în același timp, să recunoască adevăratele valori realizate de artiștii, din trecut sau din

prezent, trăitori în țară sau în exil. În capitolul *Cultura văzută de aproape*, pentru astfel de situații, Magda Ursache nu face economie de aprecieri nu doar dezaprobatore, ci de-a dreptul nimicitoare. O atitudine a polemistei îndreptățită nu numai de întâmplări ca cea de mai sus, dar și, mai ales, de ușurința cu care oameni de cultură, „intelectuali oficiali/oficioși, categorisiți genii de grup” participă la ele și le susțin acum, ca și în trecut. Exemplele pe care le dă cartea de astfel de demisii de la demnitatea și respectul pentru valoare pe care le reclamă cultura sunt multe și, uneori, surprinzător de triste pentru câștigul mediocru imediat în bani, funcții, titluri etc. pe care l-au adus și îl aduc.

Pentru subminarea, prin aservirea la politic, a solidarității de breaslă care trebuie să stea mereu sub semnul valorii, un astfel de comportament se dovedește a fi hotărâtor, la fel ca înțelegerea greșită a luptei între generații sau dorința de a dinamita canonul cultural stabilit și reprezentat de figuri emblematice ale identității naționale în întreg specificul ei. Acestui fenomen îi consacră Magda Ursache multe intervenții polemice, între care de o remarcabilă forță și coerență se bucură componente ale capitolelor *Cultura văzută de aproape* și *Sub foarfecele cenzurii*, precum: *Era grafomanilor*, *Flora și fauna criticii de întâmpinare*, *Clar de Eminescu*, *Cărturari în „colonia de scribi”*, *Mărirea și decăderea criticului literar*. Acțiunea subversivă, chipurile, de revizuire a valorilor culturale nu reușește altceva decât să sporească prezența nechemaților în uniunile de creație, să semene neîncredere în valorile prin care țara își menține și-și justifică existența și speranța unui viitor demn, să instituie falsul și oportunismul drept căi prin care să se proclame de esență organică niște creații vremelnice, acordate unei mode rușinoase ce domină în lume: „sunt premiate cărți care au în spate telefoane de manevră, intrigi de culise”, „jalnici veleitari ai criticii de întâmpinare”, „Cine are valoare de întrebuințare pentru anume grup (gașcă) e suit în posturi de decizie”, „obscurități obscure drept poezii”, „editori SRL, fără responsabilitate, fără profesionalism”, „minele anti-personalitate s-au plantat contra vîrfurilor vieții culturale” etc.

Și, sigur, Magda Ursache subliniază, iar și iar, cu exemple concrete, rolul organelor de partid(e) sau al secu-

rității de ieri și de azi în inițierea și susținerea unor astfel de acte demolatoare de valori, în fond, de identitate de neam (vezi *Oportunism la cub*, *Despre toleranța discriminatorie*, *Paul Goma: Un igienist al memoriei*, *Petru Caraman într-o cutie de scrisori*, *Malefica dosariadă*, *Dosariada care ucide*, *Dosariada, o victorie a securității?*, *Vremi de science fiction*).

Și, după atâtea și atâtea destine frînte, după atâtea pierderi de valori ale gândirii și creației românești în lagăre, închisori sau în exil, după atîta și atîta confuzie semănată cu bună știință în mințile și în inimile tineretului care „beneficiază” de învățămîntul permanent în reformă, dar deloc normal, deloc structurat pe principii clare pedagogice, psihologice și formative, autoarea cărții se-ntreabă cît mai putem tolera intoleranța non-valorii față de valoare, cît mai putem asista neputincioși în fața umilirii, prin varii metode, a ființei noastre naționale. În ceea ce o privește, așa cum declară într-un original preambul la carte (vezi *Întrebare și răspuns* sau *Tolerăm intoleranța?*), Magda Ursache alege să lupte, chiar dacă alegerea aceasta poate părea inutilă profitorilor de tăcere: „N-am vrut să-mi reproșez lipsa de reacție, să contribui prin tăcere la criza care amenință axiologia identitară, cultura identitară. Am riscat (și tacuisses...) să rămîn nefilozoafă, dar nu-mi doresc o Românie în vrie (rimă involuntară), nici o Românie ca o pradă. (...) nu tolerez și nu capitulez” (p.9). Cartea de față este tocmai dovada acestei bune și statornice așezări față de o Românie care trebuie păstrată și protejată în ceea ce o definește organic și o face participantă, tocmai prin specificul ei, la marea istorie și cultură a lumii.

